

สังคมสูงวัยกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร

กนกวรรณ อบเชย *

รุ่งกมล โพธิสมบัติ

นักวิจัยอิสระ

วันที่รับบทความ 16 มีนาคม พ.ศ.2562

วันที่แก้ไขบทความ 28 มีนาคม พ.ศ.2562

วันที่ตอบรับบทความ 1 เมษายน พ.ศ.2562

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้จากการรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการยกแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้นส่วนใหญ่มีการครอบครองโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบพีเจเออร์โฟน ซึ่งส่งผลดีต่อผู้สูงอายุในแง่ของการใช้งาน ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุตอนกลางส่วนใหญ่มีการครอบครอง โทรศัพท์มือถือแบบพีเจเออร์โฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการใช้งาน และกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลายส่วนใหญ่มีการครอบครองโทรศัพท์มือถือแบบพีเจเออร์โฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ทั้งนี้มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 29.6 เท่านั้นที่มีการใช้งานสมาร์ตโฟนอยู่ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการใช้งาน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างแต่ละช่วงวัยมีความสนใจในประเด็นการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) สนใจการค้าขายออนไลน์ และการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี) สนใจการใช้ ICT พื้นฐาน และเนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจดิจิทัล ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) ไม่มีความสนใจใดมากเป็นพิเศษ และมีเพียงเล็กน้อยที่สนใจการพัฒนาเว็บไซต์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ต้องการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญและคิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาควรเริ่มจากการจัดอบรมการใช้งานโทรศัพท์มือถือเบื้องต้นหรือการจัดทำคู่มือการใช้งานอย่างง่ายและชัดเจน

คำสำคัญ: สังคมผู้สูงอายุ, ผู้สูงอายุ, เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร

Aging Society and the Use of Technology of Communication

Kanokwan Obchuey *

Rungkamol Pothisombat

Independent Researcher

Received 16 March 2019

Received in revised 28 March 2019

Accepted 1 April 2019

Abstract

This research paper aimed to compile the study of necessity in the use of technology in the daily life of the elderly. The tools used in the study were concepts from document collection and related research by drafting interview forms. The study indicated that most of the early seniors have possession or ownership of mobile phones smartphone in proportion to mobile phones in the future that is beneficial to the elderly in terms of utility usage. As for the majority of the middle-aged group, there is a higher proportion of mobile phones in the futures market than smartphones that may result in the elderly having restrictions on their use. In addition, the majority of the late seniors have possessed a mobile phone in a futuristic proper, rather than a smart phone. However, only 29.6 percent of the elderly with the use of smartphones which may result in the elderly having restrictions on their use. When considering the information in the Table 3 shows that each age group has different interests in training issues is early seniors (60-69 years) interested in online trading and social media marketing courses. While the middle-aged group (70-79 years) interested in the course of using basic ICT and digital understanding content. As for the late seniors (80 years old), there will not be any special interest in the course and only a small amount of interest in website development courses. Point out that most seniors do not want to use technology in their daily lives. Because they do not see the importance and think that, there is no need to use technology in their lives. Solutions should begin with initial mobile application training. In addition, documentation can be prepared that can be easily manipulated.

Keywords: Aging Society, Elderly, Technology for Communication

*Corresponding author: nongpimkanokwan@gmail.com DOI: 10.14456/tujournal.2019.2

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น โดยพบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุรวมทั้งสิ้น 7,537,000 คน ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2563 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 11 ล้านคน หรือร้อยละ 17 ของประชากรไทยทั้งประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรแบบนี้ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” คือ ประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด จากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุอย่างชัดเจนนี้ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญโดยมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น ทำให้มีข้อมูลจำนวนมากในการนำมาวางแผนเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่ายังมีปัจจัยที่ต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือในหลายด้านที่จะสามารถทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้สุขสบายขึ้นสอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง ปัจจุบันผู้สูงอายุยังมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศน้อยกว่าคนกลุ่มอายุอื่น ๆ ดังเช่นในสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 21.0 ที่มีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเองและมีเพียงร้อยละ 8.8 ที่คอมพิวเตอร์สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ (Rickettes, 2002) ทางด้านนักวิชาการด้านสังคมผู้สูงวัยไทย (โรจนประภา, 2560) กล่าวถึง สถานการณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทยว่าประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยมีคน อายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 10 ล้านคน ซึ่งจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ภายใน พ.ศ.2568 และคาดว่าอีก 15 ปีประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ คือ มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ในสภาพสังคมยุคไซเบอร์หรือเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น การปรับตัวเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ของผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นที่สังคมควรให้ความสำคัญเพื่อช่วยลดช่องว่างระหว่างวัยและช่วยให้ผู้สูงวัยได้อยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและเห็นคุณค่าในตัวเอง นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยให้ผู้สูงวัยได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ ในโลกไร้พรมแดน และยังสามารถช่วยลดปัญหาสุขภาพได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

การนิยามความเป็นผู้สูงอายุ

การนิยามผู้สูงอายุนั้นไม่ใช่เพียงแค่การนิยาม โดยมองผ่านการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหรือชีววิทยาเป็นหลักเท่านั้น เนื่องจาก “กระบวนการกลายเป็นผู้สูงอายุ” เป็นกระบวนการที่มีความเป็นพลวัตภายใต้เงื่อนไขเชิงโครงสร้างของแต่ละสังคมซึ่งเป็นผู้ให้ความหมาย หรือตีความการรับรู้เกี่ยวกับการสูงอายุ ทำให้ “อายุเริ่มต้น” ที่ใช้ในการนิยามผู้สูงอายุ หรือ การระบุการเข้าสู่ความสูงอายุของแต่ละบุคคลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถอธิบายถึงหลักการและเหตุผลที่ชัดเจน

หรือเกณฑ์ข้อตกลงที่เป็นสากลได้ โดยทั่วไปแล้วจะพิจารณาจากองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ เช่น การสูงวัยตามปีปฏิทินที่เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยาของสภาพร่างกาย และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต หรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพและบทบาททางสังคมของบุคคล อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เกณฑ์การกำหนดตามปีปฏิทิน โดยนับตามอายุ ตั้งแต่แรกเกิด (Chronological Age) ของแต่ละบุคคล เพราะเชื่อว่าสามารถแสดงถึงช่วงวัยของบุคคลที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม (Glascock & Feinman, 1918 อ้างถึงใน (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2553); (Uotinen, 2005); (Orimo, 2006); (Anthony, 2010)

ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579) ซึ่งเป็นแผนหลักในการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในทุกภาคส่วน เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” มีเป้าหมายในแผนงานหรือโครงสร้างสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลในช่วง 5 ปีแรก เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้คนสังคม และระบบเศรษฐกิจภายในชาติได้เตรียมความพร้อม และปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้านการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมในทิศทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อคนในชาติและเพื่อประโยชน์ที่ยั่งยืน โดยประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ 10 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การเสริมสร้าง และพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5: การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 6: การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 7: การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์

ยุทธศาสตร์ที่ 8: การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 9: การพัฒนาภาคเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 10: ความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการพัฒนา

การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ในมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี การขยายการลงทุน เพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา แต่ประเทศไทยก็ยังประสบปัญหาและมีการพัฒนาที่ช้าอยู่มากหากเทียบกับหลายประเทศ เนื่องจากคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ อีกทั้งประเทศไทยยังมีเศรษฐกิจที่ผันผวน เศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวในอัตราที่ต่ำกว่าศักยภาพมากต่อเนื่องหลายปี รวมถึงยังต้องเผชิญกับแรงกดดัน ความเสี่ยงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นมากขึ้น มีการเคลื่อนย้ายคน เงินทุน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ข่าวสาร สินค้า และบริการอย่างเสรี ทำให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้น ส่งผลให้มีการรวมตัวด้านเศรษฐกิจของกลุ่มต่าง ๆ ในโลกมีความเข้มข้นขึ้น ประเทศเศรษฐกิจใหม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น เช่น จีน อินเดีย ละตินอเมริกา เวียดนาม ซึ่งมีแรงงานราคาถูก และมีมาตรการอื่น ๆ ประกอบในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้สังคมโลกมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทำให้เกิดภัยคุกคามและความเสี่ยง อาทิ การก่อการร้าย โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสูงวัยมากขึ้น จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ และมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ปัญหาความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่น รวมทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดและกลุ่มคนจนที่สุดสูงถึง 34.9 เท่า ในปี พ.ศ.2556 เนื่องจากการกระจายโอกาสการพัฒนาไม่ทั่วถึง ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ และชุมชนเมือง ประกอบกับสภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมากขึ้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยมากกว่าในอดีต ต่อจากนี้ไปประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหารากฐานสำคัญที่สะสมมาอย่างยาวนาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ เพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2561)

ระเบียบวิธีการวิจัย

1) การพัฒนาแบบสัมภาษณ์

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แนวความคิดจากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการยกร่างแบบสัมภาษณ์ มีกระบวนการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างแบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการทบทวนวรรณกรรม และการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดเวทีรับฟังความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพิจารณาร่างแบบสัมภาษณ์ และให้ข้อคิดเห็น เพื่อนำไปทดลองจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของขนาดตัวอย่างทั้งหมด หรือ ประมาณไม่น้อยกว่า 80 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบ และประเมินความถูกต้องแม่นยำของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ทางสถิติแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ขั้นตอนที่ 4 จัดเวทีรับฟังความเห็นการปรับแก้ไขแบบสำรวจและรับฟังความเห็นเพื่อหาข้อสรุป และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 สรุปประมวลผลความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ พร้อมปรับแก้ไขแบบสำรวจฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปจัดเก็บกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำคู่มือลงรหัสและคู่มือแบบสำรวจการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในงานภาคสนาม

2) โครงสร้างแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ การจัดทำแบบสัมภาษณ์ซึ่งมี 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ใช้ในการทดลองจัดเก็บข้อมูล เพื่อทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ (Pre-test) และฉบับที่ 2 คือ ฉบับที่ใช้ในการจัดเก็บจริง ทั้งนี้ โครงสร้างแบบสัมภาษณ์ มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน

ส่วนที่ 3 การใช้ และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวัน

ส่วนที่ 4 ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

3) พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษานั้นผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น โดยเริ่มจากการแบ่งพื้นที่ในการศึกษาออกเป็น 5 ภูมิภาค จากนั้น จึงใช้การสุ่มเพื่อเลือกตัวแทนจังหวัดที่เป็น

ตัวแทนของแต่ละภูมิภาคจำนวน 2 จังหวัด ทำให้มีจังหวัดที่เป็นตัวแทนในการศึกษาทั้งสิ้น 10 จังหวัด ดังนี้

- (1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้แก่ กรุงเทพฯ และจังหวัดนครปฐม
 - (2) ภาคกลางและภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดจันทบุรี
 - (3) ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุโขทัย
 - (4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดนครราชสีมา
 - (5) ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดสงขลา
- 4) การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยแผนการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิในการศึกษานี้ จะใช้วิธีการประมาณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมตามสัดส่วนของขนาดในแต่ละกลุ่มประชากรย่อย (Proportional Allocation) ในกรณีของการประมาณค่าสัดส่วนประชากร ทั้งนี้สูตรที่ใช้ในการประมาณขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ ดังนี้

$$n_h = n \times W_h; \quad W_h = \frac{N_h}{\sum_{all\ h} N_h}$$

ในกรณีที่จำนวนประชากรมีความแตกต่างกันมาก อาจจะประมาณค่า W_h ของกลุ่มที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่าด้วยจำนวนเท่าของค่าเดิม โดยค่า W_h ในแต่ละกลุ่มควรจะมีค่าเกิน 0.1 ขึ้นไป ทั้งนี้เมื่อรวมค่า W_h ทุกกลุ่มแล้วต้องมีค่าเป็น 1 เสมอ

โดยที่

$$n = \frac{\sum_{all\ h} N_h P_h (1 - P_h)}{ND + \frac{1}{N} \sum_{all\ h} N_h P_h (1 - P_h)} \quad \text{และ} \quad D = \frac{E^2}{Z_{\alpha/2}^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดตัวอย่างทั้งหมด

n_h คือ ขนาดตัวอย่างในชั้นภูมิที่ h

N คือ ขนาดประชากรทั้งหมด

N_h คือ ขนาดประชากรในชั้นภูมิที่ h

P_h คือ ค่าสัดส่วนที่มีลักษณะที่ต้องการของประชากรในชั้นภูมิที่ h

E คือ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่ยอมให้เกิดขึ้น

$Z_{\alpha/2}$ คือ ค่ามาตรฐานที่ได้จากตารางการแจกแจงแบบปกติมาตรฐาน Z ระดับความเชื่อมั่น $(1-\alpha)100\%$ หรือ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ α ในการศึกษานี้ กำหนดใช้ค่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประมาณขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้น ภูมิ ดังนี้

(1) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

$$E = 5\% \text{ หรือ } E = 0.05$$

(2) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ $\alpha = 0.05$ หรือ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% นั้นเอง ซึ่งทำให้ได้ค่า $Z_{\alpha/2} = 1.96$ ดังนั้นจะได้ค่า

$$D = \frac{E^2}{Z_{\alpha/2}^2} = \frac{0.05^2}{1.96^2} = 0.0006507$$

(3) ในการศึกษานี้ เราไม่ทราบค่าสัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุหรือชั้นภูมิ (P_h) ได้กล่าวไว้ว่า ในกรณีที่ไม่มีทราบค่าสัดส่วนประชากร P_h เราสามารถประมาณค่า $P_h = 0.5$ ได้ เพราะค่า $P_h = 0.5$ จะทำให้ได้ตัวประมาณค่าที่มีคุณภาพพอสมควร

5) การวิเคราะห์ ประมวลผล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

(1) ภายหลังจากผู้วิจัยได้รับแบบสัมภาษณ์กลับมาเรียบร้อยแล้ว จะทำการลงรหัส และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ หรือ SPSS โดยผู้วิจัยจะเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานที่มีความเหมาะสมในการตอบโจทย์การศึกษา ทั้งนี้ในการวิเคราะห์มีการนำเสนอในรูปแบบของกราฟตารางอธิบายความหมาย และค่าทางสถิติ ตลอดจนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้วย

(2) หลังจากประมวลผลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลออกในรูปแบบของแผนภาพสำหรับข้อมูลทั่วไปและนำเสนอในรูปแบบตารางสำหรับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลในภาพรวมทั้งหมดผู้วิจัยจะนำเสนอในรูปแบบของ Info graphic ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ผลการวิจัย

โดยในการศึกษาคั้งนี้ ได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงมิติของปัญหาในมุมกว้าง และสามารถใช้อ้างอิงในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ และมีความเป็นตัวแทน ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไป

2) ความสามารถในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน 3) การใช้ และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวัน 4) ปัญหาและความต้องการในชีวิตประจำวัน และ 5) ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติม ของกลุ่มผู้สูงอายุ และส่วนที่สองจะเป็นการสรุปประเด็นที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งจะให้มุมมองของปัญหาในเชิงลึก และมองเห็นถึงบริบทอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับปัญหาที่ผู้สูงอายุกำลังเผชิญ

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำแนกตามช่วงอายุและการครอบครองอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ประเภทอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์		ช่วงอายุ			รวม
		60-69 ปี	70-79 ปี	มากกว่า 80 ปี	
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ครอบครอง (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)	โทรศัพท์มือถือพีเจอรี่โฟน	476	288	76	840
		47.6%	61.1%	70.4%	53.2%
	โทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟน	523	183	32	738
		52.4%	38.9%	29.6%	46.8%
	แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์	19	7	3	29
		1.5%	0.9%	1.0%	1.3%
	คอมพิวเตอร์	21	6	2	29
		1.7%	0.8%	0.6%	1.3%
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น smart watch	0	1	0	1	
	0.0%	0.1%	0.0%	0.0%	

หมายเหตุ 1) ข้อมูลมีความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 5

2) เนื่องจากผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้หลายตัวเลือก (multiple response) จึงทำให้จำนวนรวมของตัวเลือกทุกตัวเลือกเมื่อรวมกันจึงเป็นไปได้ที่จะมากกว่า 100 %

ที่มา: สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2561)

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้ง 3 ช่วงวัย มีข้อที่น่าสังเกต ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (อายุระหว่าง 60-69 ปี)

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้นส่วนใหญ่มีการครอบครอง หรือเป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบพีเจอรี่โฟน ซึ่งส่งผลต่อผู้สูงอายุในแง่ของอัตราประโยชน์การใช้งาน และทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานฟังก์ชันที่มีความหลากหลาย และมีประสิทธิภาพมากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบพีเจอรี่โฟน นอกจากนี้ ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ ยังมีสัดส่วนการครอบครองอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์

เครื่องคอมพิวเตอร์ มากกว่าผู้สูงอายุในช่วงวัยอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งทำให้รูปแบบการใช้งานมีความหลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การใช้งานกว่า

2) กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุระหว่าง 70–79 ปี)

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลางส่วนใหญ่มีการครอบครอง หรือเป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือแบบพีเจอรี่โฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการใช้งาน เช่น ไม่สามารถใช้งานฟังก์ชันบางอย่างที่เครื่องไม่รองรับ หรือไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการอินเทอร์เน็ต รวมถึงไม่สามารถใช้งานแอปพลิเคชันบางอย่างได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ในกลุ่มนี้ ยังมีการครอบครองอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ในสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจทำให้มีข้อจำกัดในการใช้งานได้

3) กลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป)

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุตอนปลายส่วนใหญ่มีการครอบครอง หรือเป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือแบบพีเจอรี่โฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ทั้งนี้ มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 29.6 เท่านั้น ที่มีการใช้งานสมาร์ตโฟนอยู่ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการใช้งาน เช่น ไม่สามารถใช้งานฟังก์ชันบางอย่างที่เครื่องไม่รองรับ หรือไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการอินเทอร์เน็ต รวมถึงไม่สามารถใช้งานแอปพลิเคชันบางอย่างได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ในกลุ่มนี้ ยังมีการครอบครองอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ในสัดส่วนที่ต่ำมาก ซึ่งอาจทำให้มีข้อจำกัดในการใช้งานได้

หากพิจารณาจาก “เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างไม่ใช้โทรศัพท์มือถือ และสัญญาณมือถือ” พบว่า ส่วนใหญ่มาจากการที่ผู้สูงอายุ “ไม่มีความรู้ในการใช้งาน/ไม่มีผู้สอน” มากเป็นอันดับหนึ่ง (ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป ทั้งหมด มีผู้ที่ไม่มีความรู้ในการใช้งานฯ มากถึงร้อยละ 51.1 หรือประมาณกึ่งหนึ่ง)

ในงานศึกษานี้ยังได้ใช้สถิติทดสอบไคสแควร์เพื่อหาความสัมพันธ์ในเชิงสถิติระหว่างคุณลักษณะของปัญหา กับระดับความรุนแรงของปัญหา ถ้าคุณลักษณะของปัญหาใดมีความสัมพันธ์ในเชิงสถิติกับระดับความรุนแรงของปัญหา ซึ่งอนุมานได้ว่าคุณลักษณะของปัญหานั้นมีผลกระทบต่อระดับความรุนแรงของปัญหาในแต่ละด้าน ซึ่งจะมีผลมากน้อยแค่ไหนก็จะขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปร จากผลการศึกษา พบว่า ประเด็นปัญหาบางข้อมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับช่วงวัยของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

มิติสุขภาพ

- 1) ความเจ็บป่วยจากการขาดสารอาหาร
- 2) การขาดการดูแลเอาใจใส่จากชุมชน หรือภาครัฐ
- 3) วุฒิภาวะทางจิตใจ หรืออารมณ์
- 4) การถูกระทบกระเทือนทางจิตใจ
- 5) ความรู้สึกเศร้า หดหู่ สิ้นหวัง
- 6) ความกังวล นอนไม่หลับ จิตใจไม่สงบ

มิติเศรษฐกิจ

- 1) การหางาน การประกอบอาชีพ การแสวงหารายได้
- 2) ความเพียงพอของรายได้
- 3) การเข้าถึงแหล่งทุน หรือเงินกู้

มิติสังคม

- 1) การใช้ความรุนแรงในครอบครัว

มิติสิ่งแวดล้อม

- 1) มลภาวะทางน้ำในบริเวณชุมชน หรือใกล้ที่อยู่อาศัย
- 2) การมีสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เช่น แหล่งเพาะพันธุ์ยุง ในบริเวณชุมชนหรือใกล้ที่อยู่อาศัย
- 3) การมีป้อนการพนัน หรือแหล่งอบายมุขในบริเวณชุมชน หรือใกล้ที่อยู่อาศัย
- 4) การมีเป็นแหล่งมั่วสุมยาเสพติดในบริเวณชุมชน หรือใกล้ที่อยู่อาศัย
- 5) ชุมชน หรือบริเวณที่อยู่อาศัยมีความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ซึ่งจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ช่วงวัยที่ต่างกันของผู้สูงอายุนั้น นำมาสู่ประเด็นปัญหาที่พบเจอในชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้น หากภาครัฐต้องการให้ความช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมานี้ จำเป็นที่จะต้องให้ความช่วยเหลือให้ถูกกลุ่มเป้าหมาย และคำนึงถึงบริบทของช่วงวัย ซึ่งมีสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม สถานะการเข้าถึงเทคโนโลยี ตลอดจนสภาพความแข็งแรงของร่างกายที่แตกต่างกันด้วย

สรุปผล

จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุทำให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น การปรับตัวเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นที่สังคมควรให้ความสำคัญ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้อยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและเห็นคุณค่าในตัวเอง นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยให้ผู้สูงอายุได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ๆ ในโลกไร้พรมแดน และสามารถช่วยลดปัญหาสุขภาพได้อีกด้วย จากผลการศึกษา พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุตอนต้นส่วนใหญ่มีการครอบครอง หรือเป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบพีเจเออร์โฟน ซึ่งส่งผลดีต่อผู้สูงอายุในแง่ของอรรถประโยชน์การใช้งาน และทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานฟังก์ชันที่มีความหลากหลาย และมีประสิทธิภาพมากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบพีเจเออร์โฟน ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุตอนกลางส่วนใหญ่มีการครอบครอง หรือเป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือแบบพีเจเออร์โฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการใช้งาน และกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลายส่วนใหญ่มีการครอบครอง หรือเป็นเจ้าของโทรศัพท์มือถือแบบพีเจเออร์โฟน ในสัดส่วนที่มากกว่าโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ทั้งนี้ มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 29.6 เท่านั้น ที่มีการใช้งานสมาร์ทโฟนอยู่ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการใช้งาน เมื่อพิจารณาจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างแต่ละช่วงวัยมีความสนใจในประเด็นการฝึกอบรมที่แตกต่างกันออกไป คือ กลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (อายุระหว่าง 60–69 ปี) สนใจหลักสูตรเกี่ยวกับการค้าขายออนไลน์ และการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (อายุระหว่าง 70–79 ปี) สนใจหลักสูตรเกี่ยวกับการใช้ ICT พื้นฐาน และเนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจดิจิทัล ส่วน กลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (อายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป) จะไม่มีความสนใจในหลักสูตรใดมากเป็นพิเศษ และมีเพียงเล็กน้อยที่สนใจหลักสูตรเกี่ยวกับการพัฒนาเว็บไซต์ ซึ่งให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ต้องการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญและคิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะนำมาเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงของปัญหาเกี่ยวกับช่วงวัยของผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่า ช่วงวัยที่ต่างกันของผู้สูงอายุนั้น นำมาสู่ประเด็นปัญหาที่พบเจอในชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันไป ดังนั้น หากภาครัฐต้องการให้ความช่วยเหลือ หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมานี้ จำเป็นที่จะต้องให้ความช่วยเหลือให้ถูกกลุ่มเป้าหมาย และคำนึงถึงบริบทของช่วงวัย ซึ่งมีสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม สถานะการเข้าถึงเทคโนโลยี ตลอดจนสภาพความแข็งแรงของร่างกายที่แตกต่างกันด้วย สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขอรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มเป้าหมายรวมถึงกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสีย ผู้วิจัยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขอรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนา และ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่มเป้าหมายรวมถึงกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสีย ประเด็นที่สรุปต่อไปนี้เป็นประเด็นที่ผู้มีส่วนได้เสียได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำนโยบายไปใช้ประโยชน์ และประชากรเป้าหมาย ให้ความเห็นต่อที่ประชุม โดยผู้วิจัยได้สรุปออกมาในรูปแบบที่การสำรวจเชิงปริมาณนั้นมองข้ามไปหรือเพื่อนำไปสู่การศึกษาในครั้งถัดไป โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) งานศึกษาว่าด้วยผู้สูงอายุมีค่อนข้างมากในปัจจุบัน กอปรกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย มีการเก็บข้อมูลว่าด้วยผู้สูงอายุอยู่แล้วในแต่ละรอบของการสำรวจ การขอความร่วมมือกับหน่วยงานข้างต้นเพื่อนำแบบสัมภาษณ์ไปด้วยที่มีการเก็บข้อมูล จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมมากกว่า หรือแม้กระทั่งการขอข้อมูลดิบ (raw data) จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อนำมาวิเคราะห์ใหม่ยังเป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถกระทำได้

2) ปัญหาของผู้สูงอายุที่สำคัญที่สุดคือสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ กล่าวคือ พื้นที่ทางกายภาพเอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุหรือไม่ เช่น ทางเดินควรเรียบเสมอกัน ห้องน้ำควรอยู่ในบ้าน ส้วมต้องไม่ใช่แบบนั่งยอง ห้องนอนควรอยู่ชั้นล่างของบ้านเพื่อหลีกเลี่ยงการขึ้นบันได

3) การแก้ไขปัญหาของผู้สูงอายุนอกเหนือไปจากการใช้แอปพลิเคชันนั้นควรคำนึงถึงอุปกรณ์ในลักษณะอื่นด้วย เช่น สายรัดข้อมือ (Wristband) ที่ใช้ในการวัดสัญญาณชีพ (vital sign) นอกจากนี้หากจำเป็นต้องแก้ไขด้วยแอปพลิเคชัน ควรคำนึงถึงโทรศัพท์มือถือที่ผู้สูงอายุใช้งานด้วยว่ารองรับกับการทำงานหรือไม่ โดยแอปพลิเคชันหนึ่งที่น่าสนใจคือการจองคิวรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุต้องใช้เวลาที่โรงพยาบาลมากนัก

4) ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุแบบ long term care ให้มากขึ้นเพราะในอนาคตประชากรไทยมีแนวโน้มที่จะอายุยืนขึ้น และอยู่ลำพังมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแล (care giver) หรืออาศัยเพียงลำพัง เพราะหากเกิดการอุบัติเหตุหรือเหตุสุดวิสัยภายในบ้านจะได้สามารถป้องกันได้อย่างทันท่วงที

ข้อเสนอแนะ

หากพิจารณาจาก “เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างไม่ใช้โทรศัพท์มือถือ และสัญญาณมือถือ” พบว่า ส่วนใหญ่มาจากการที่ผู้สูงอายุ “ไม่มีความรู้ในการใช้งาน/ไม่มีผู้สอน” มากเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป ทั้งหมด มีผู้ที่ไม่มีความรู้ในการใช้งานฯ มากถึงร้อยละ 51.1 หรือประมาณกึ่งหนึ่ง) ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหา ควรเริ่มจากการจัดอบรมโครงการ การใช้งานโทรศัพท์มือถือเบื้องต้น หรือการจัดทำคู่มือการใช้งานอย่างง่ายที่มีการอธิบายขั้นตอนการใช้งานอย่างชัดเจน (* คู่มือการใช้งานที่ให้มาพร้อมกับโทรศัพท์มือถือ อาจมีอักษรขนาดเล็ก ใช้ศัพท์เทคนิคมากเกินไป และในบางยี่ห้อ/รุ่น จะให้ดาวน์โหลดคู่มือจากอินเทอร์เน็ต) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจเป็นอุปสรรคของผู้สูงอายุในการทำความเข้าใจวิธีใช้งาน และเกิดความเหนื่อยหน่าย หรือ

ท้อแท้งานเลิกใช้งานได้ นอกจากนี้ เหตุผลเรื่องการไม่เห็นถึงประโยชน์ในการใช้ และค่าใช้จ่ายที่สูงเกินไป ก็เป็นเหตุผลอันดับถัดมาที่ผู้สูงอายุไม่ใช้โทรศัพท์ ซึ่งสำหรับเรื่องแรกอาจใช้กระบวนการทางสังคม เช่น การให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ ที่ใช้โทรศัพท์มาชี้ชวน หรือบอกกล่าวถึงข้อดี รวมถึงสาธิตให้เห็นว่าโทรศัพท์มือถือสามารถใช้ประโยชน์ได้บ้าง เช่น การติดต่อรถฉุกเฉิน การขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชนหากมีเหตุฉุกเฉิน หรือการส่งสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยไม่ต้องเดินทางไปซื้อหาด้วยตนเอง เป็นต้น ส่วนปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายนั้น ภาครัฐอาจต้องมีการสนับสนุนในรูปแบบของ “โทรศัพท์สวัสดิการ” ซึ่งหากเป็นเป็นได้จะช่วยผู้สูงอายุในกลุ่มที่มีความยากจน หรือมีปัญหาทางเศรษฐกิจได้มาก

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

วีรณัฐ โรจนประภา. (2560). วิถีใหม่ “ผู้สูงอายุ” ยุค 4.0 ส่งความสุขแบบ “ออนไลน์” เชื่อมสัมพันธ์ครอบครัว. มติชนออนไลน์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2561) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560 – 2564.

สวริย บุญมานนท์ สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงและกระบวนการทัศนเพื่อการวิจัยผู้สูงอายุ, คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2562). กิจกรรมการศึกษาวิจัย Thailand Digital Inclusion ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล. (อ้างในส่วนของการสำรวจข้อมูลตั้งต้นเท่านั้น)

ภาษาอังกฤษ

Osemeka, A. C. (2010). “Managing Behavior and Emotional Issues in Older People”. 5(5), 401-413.

Orimo, H., Ito, H., Suzuki, T., Araki, A., Hospi, T., & Sawabe, M. (2006). Reviewing the definition of “elderly”. Japan Geriatrics Society. 6, 149-158.

Rickettes, D. M. (2002). Understanding older adults’ basic computer learning experiences. The Pennsylvania State University.

Uotinen, V. (2005). I am Old and I feel: Subjective Age in Finish Adults. Jyvaskyla University Printing House, Jyvaskyla.